

EL FONS MUSICAL DE LA CASA CARLES DE GIRONA

ANNA MARIA ANGLADA I MAS
Universitat Autònoma de Barcelona

RESUM

El fons musical de la Casa Carles de Girona forma part de l'important gros documental que aquesta família d'hisendats gironins va deixar en herència a l'Arxiu Diocesà de Girona. La catalogació d'aquest fons, dins el projecte de l'Inventari de Fons Musicals de Catalunya (IFMUC), ha permès fer-ne un estudi tot seguint el rastre que els manuscrits i els impresos musicals han deixat al descobert durant aquesta tasca musicològica. El catàleg comprèn una franja temporal dilatada, que comença amb música editada i manuscrita del darrer quart del segle XVIII i que s'estén fins al segon quart del segle XX.

El contingut del fons permet recrear un ampli espectre musical, que inclou l'activitat que durant el segle XIX s'espargia per les instàncies domèstiques de la Casa Carles, i que s'evidencia amb la presència de les signatures dels membres de la família. Però entre els manuscrits també hi ha obres de compositors que es relacionaren amb aquesta família d'hisendats, com és el cas de Melcior de Ferrer i de Manresa, amic i company d'estudis de Joaquim de Carles i de Ferrer. Al mateix temps, una mirada als manuscrits també estableix la connexió que la família havia tingut amb diversos clergues de la catedral de Girona.

PARAULES CLAU: Casa Carles, Girona, Arxiu Diocesà de Girona, Melcior de Ferrer i de Manresa, Joaquim de Carles, IFMUC, Teatre Municipal de Girona, Casino Gerundense, òpera, segles XVIII-XX.

THE MUSICAL HOLDINGS OF THE CASA CARLES OF GIRONA

ABSTRACT

The musical holdings of the Casa Carles of Girona form part of the large mass of documents which the Carles family of prominent landowners of Girona bequeathed to the Diocesan Archive of Girona. The cataloguing of these holdings, within the framework of the Musical Holdings Inventory of Catalonia project (IFMUC, from the Catalan), has allowed a study to be made of them, while following the path that the musical manuscripts

and printed documents revealed during this musicological investigation. The catalogue covers a long period of time which begins with published and manuscript music from the last quarter of the 18th century and extends to the second quarter of the 20th century.

The contents of the holdings allow us to re-create a broad musical spectrum, which includes the musical activities that took place in the Casa Carles over the course of the 19th century, as evidenced by the documents signed by members of the family. The manuscripts also include works by composers who maintained relations with the family of landowners, such as Melcior de Ferrer i de Manresa, a friend and one-time fellow student of Joaquim de Carles i de Ferrer. Likewise, the manuscripts help to establish the relation which the family maintained with various clerics of the cathedral of Girona.

KEYWORDS: Casa Carles, Girona, Diocesan Archive of Girona, Melcior de Ferrer i de Manresa, Joaquim de Carles, IFMUC, Municipal Theatre of Girona, Casino Gerundense, opera, 18th-20th centuries.

La ben esperada catalogació del fons musical de la Casa Carles, dins el projecte de l'Inventari de Fons Musicals de Catalunya (IFMUC),¹ permet constatar el gran valor d'aquests manuscrits i impresos musicals, al mateix temps que fa una aportació a la comunitat científica per interpretar un ampli període de la història gironina tot traspasant les parets de la casa que els custodiava. Malauradament no hi ha gaires fons d'aquestes característiques, a hores d'ara, que comportin un aprofundiment en la història musical des d'una perspectiva tan extensa i alhora tan específica com el d'aquesta nissaga d'hisendats que tingueren una gran rellevància social i política a la ciutat de Girona del segle XIX.

El gros documental que les generacions dels Carles van acumular amb el pas del temps, amb les continuades adquisicions patrimonials arreu del territori gironí, ajudaren a ampliar l'arxiu familiar amb un vast volum de pergamins, títols de propietat, contractes, comptabilitat, correspondència, llibres de censals, llevadors de beneficis, i una gran sèrie de manuscrits i impresos, entre molts altres documents. Aquesta relació es troba inventariada a l'Arxiu Diocesà de Girona, actualment dipositària d'aquest llegat, i que mereix un gran respecte per la ingent informació que hi roman custodiada.

Al mateix temps, la manca d'uns estudis específics, que donessin llum a la trajectòria econòmica i social d'aquesta família, ens ocasionà, en primera instància, tot un seguit d'incògnites per encarar la història musical vinculada a la família

1. La catalogació d'aquest fons s'ha dut a terme dins el projecte IFMUC, per Nil Fernández i Anna Maria Anglada, sota la direcció del doctor Josep Maria Gregori. Cal agrair l'atenció del personal de l'Arxiu Diocesà de Girona, Joan Villar, Albert Serrat, Anna Bancells i del seu director, Joan Nasplesa. Vegeu Anna ANGLADA I MAS, Carles BADAL PÉREZ-ALARCÓN, Nil FERNÁNDEZ LLOPIS i Josep Maria GREGORI CIFRÉ, *Inventaris dels fons musicals de Catalunya*, vol. 11: *Fons de Sant Feliu de Girona, Santuari de Santa Maria dels Arcs, Casa Carles, Santa Maria de la Bisbal i Narcís Figueras de l'Arxiu Diocesà de Girona*, Bellaterra, Servei de Publicacions de la Universitat Autònoma de Barcelona, 2020.

i l'època. És per això que l'immens fons documental requeria fer-ne un buidatge rigorós per a explorar aquest context.

No obstant això, en el transcurs de la nostra tasca catalogadora, la presentació en societat de la tesi doctoral *La formació d'una classe dirigent (1790-1850). Els Carles en la societat gironina*, a càrrec de Mònica Bosch Portell,² afegia llum a aquella part tan important i necessària que havíem previst abordar: el buidatge i l'estudi d'alguns documents que la família Carles havia llegat a l'Arxiu Diocesà de Girona. A més a més de l'excel·lent estudi socioeconòmic que la tesi presenta, s'hi troben alguns detalls que han contribuït a la comprensió de la trajectòria que els hereus de la nissaga Carles van seguir en matèria musical i de les arts escèniques, relacionades amb la ciutat de Girona. Però, amb tot, hem posat fil a l'agulla en una recerca més específica per abordar aquells temes més concrets que quedaven al descobert i que eren essencials per a elaborar aquest estudi.

Hem de considerar, també, per la vàlua que representa dins de l'àmbit científic, el plaer i la utilitat que ens han ofert les lectures de les recerques, ja publicades, sobre una figura molt destacada que entronca amb la genealogia dels Carles i que no podem obviar per les seves aportacions a l'entorn de la vida musical d'aquesta família. Es tracta de Melcior de Ferrer i de Manresa (1821-1884), un compositor poc (re)conegut, que esdevingué un amic i gran company d'estudis de Joaquim de Carles i de Mendoza, i més endavant fou familiar seu, en tant que cosí germà de la seva esposa, Rosa de Ferrer i de Manresa. Entre els musicòlegs que abordaren aquesta tasca trobem Josep Maria Gregori i Cifré, amb la publicació dels articles «Notícia biogràfica i compositiva de Melcior de Ferrer i de Manresa (1821-1884)»³ i «El barón Melcior de Ferrer i de Manresa (1821-1884), un compositor catalán del Romanticismo».⁴ De la mateixa manera, Joaquim Rabaseda Matas, amb l'estudi sobre l'òpera *Giuditta*⁵ i la seva estrena l'any 1855 a Girona, així com també l'article «Diletants gironins: Òpera i romanticisme (1840-1860)»,⁶ que tracta aspectes de la recepció de l'òpera a Girona i la contextualitza en la trama teatral i urbanística de la ciutat com a poder civil i polític que va representar, submergint-se en la reordenació del territori de la mateixa ciutat

2. Mònica BOSCH PORTELL, *La formació d'una classe dirigent (1790-1850): Els Carles en la societat gironina*, tesi doctoral, Girona, Universitat de Girona, 2018. Bosch va defensar la tesi doctoral el dia 9 de gener de 2019 a la Universitat de Girona.

3. Josep Maria GREGORI I CIFRÉ, «Notícia biogràfica i compositiva de Melcior de Ferrer i de Manresa (1821-1884)», *Quaderns de les Assembles d'Estudis*, 7 (1991), p. 29-42.

4. Josep Maria GREGORI I CIFRÉ, «El barón Melcior de Ferrer i de Manresa (1821-1884), un compositor catalán del Romanticismo», *Revista de Musicología*, 14, 1-2 (1991), p. 435-438.

5. Joaquim RABASEDA MATAS, «Giuditta», de Melchor de Ferrer: una òpera escrita per un compositor català i estrenada a Girona el 1855», a Narcís FIGUERAS i Pep VILA (cur.), *Miscel·lània en honor de Josep Maria Marquès*, Girona i Barcelona, Diputació de Girona i Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2010, p. 647-654.

6. Joaquim RABASEDA MATAS, «Diletants gironins: Òpera i romanticisme (1840-1860)», a M. C. PARDO i M. CUENCA (ed.), *La música culta a les comarques gironines: Dels trobadors a l'electroacústica*, Banyoles, Centre d'Estudis Comarcals de Banyoles, 2015, coll. «Quaderns», 35, p. 75-97.

i l'estrena del Teatre de la Reina com a obra necessària de la cultura musical gironina.

Un altre puntal que focalitza de ple l'interès musical vinculat a aquest fons musical és el llibre a tres mans d'Anna Costal, Joan Gay i Joaquim Rabaseda, que veié la llum sota el títol *La inauguració del Teatre Municipal de Girona l'any 1860. Òpera, espectacle, ciutat*.⁷ És un treball meticulós que exposa la trajectòria d'un equipament escènic que fou cabdal durant el segle XIX. De fet, resulta útil entendre totes les transformacions que afectaren el teatre de la capital, ja que milloraven l'acreixement de la cultura, sobretot en la seva funció com a altaveu dels gustos i les modes musicals del moment. Dins d'aquest edifici, la família Carles també hi prengué un protagonisme rellevant i a voltes decidí per a atiar-ne el motor de funcionament.

Evidentment, les properes ratlles també pivoten damunt altres apunts que s'hi referencien i que aporten més color a aquest estudi. Amb la conjunció de totes elles i el contingut dels documents catalogats d'aquest fons musical hem intentat reconstruir i configurar la vida musical de la Casa Carles, amb el desig que esdevingui una font d'informació molt més fructífera del que *a priori* ens va conjeturar la primera percepció.

ABAST I CONTINGUT: UNA MIRADA PEL FORAT DEL PANY

Endinsar-se en aquest extens corpus de manuscrits i impresos que integren el fons musical de la Casa Carles es pot convertir en un viatge imaginari, plaent i encisador que permet fer un trajecte en el temps i arribar a una època passada, en el cor de la ciutat de Girona, a la plaça del Vi. Concretament, l'antic casal dels Xammar és un palauet d'estil neoclàssic, al qual l'hereu Carles es traslladà des de Torroella per establir-hi la seva residència l'any 1772, un edifici que acollia les grans personalitats que al llarg del segle XIX visitaren Girona.⁸

Una mirada intensa cap a aquest estol documental ens ofereix la possibilitat d'observar pel forat del pany d'aquelles estances i imaginar el que allà dins hi passava, talment com si fos un mirall de tot el que hi succeïa, tant en èpoques magres com en aquelles que emanaven riquesa i encís. Es tracta d'un baròmetre que permet entendre el comportament i l'actitud que aquesta família d'hisendats tingueren a l'entorn de l'art musical i la seva pràctica en l'àmbit privat. És per això que tot l'aplec de partitures, llibres, quaderns i relligats de les composicions musicals conservades configuren l'esquelet vertebrador que relaciona la nissaga familiar amb la seva projecció social, artística, política i econòmica. Amb aquesta perspectiva construïm la hipòtesi que el casal devia tenir una extensa biblioteca musical

7. Anna COSTAL, Joan GAY i Joaquim RABASEDA, *La inauguració del Teatre Municipal de Girona l'any 1860: Òpera, espectacle, ciutat*, Girona, Ajuntament de Girona, 2010.

8. Mònica BOSCH PORTELL, *La formació d'una classe dirigent (1790-1850): Els Carles en la societat gironina*, tesi doctoral, Girona, Universitat de Girona, 2018.

en alguna sala adequada a les necessitats socials i materials per a posar en pràctica esdeveniments musicals, tant per a gaudir de les interpretacions pianístiques com del cant acompanyat. Les sessions i vetlles musicals es convertien en un fet habitual i necessari per a la vida social, era una pràctica que permetia flairar la cultura de l'art musical, que estava impregnada de la vivència personal de cadascun dels seus membres i que es diluïa en aquelles estances compartides amb els poders fàctics que allà s'hi reunien.

Es tracta d'un fons de gran espectre temporal que conté música editada en el darrer quart del segle XVIII fins al segon quart del segle XX. Dins d'aquest marc hi trobem partitures en quantitat i de qualitat, la gran majoria de música profana, tot i que no hi manca el vestigi de la música religiosa, prou significativa quant als compositors representats. En aquest sentit, la presència de pregàries, trisagis, cànctics marians, avemaries i tres *Stabat Mater*, deixen el testimoni d'una pràctica religiosa que pot parèixer discreta o que no s'ha conservat. Amb tot, sí que és rellevant el *Cuaderno de Letanías y otros cantos religiosos*,⁹ de Joaquim de Carles, una miscel·lània de música eclesiàstica per a diverses veus i acompanyament, d'autors italians que més endavant comentarem.

L'envergadura de l'esmentada música profana en aquest arxiu eclesiàstic ens suggereix que cal exposar els motius que van produir l'ingrés d'aquest fons a l'Arxiu Diocesà de Girona, com a resultat del llegat de la família dels Carles i de Ferrer l'any 1918 i que es va materialitzar el 1934. El testament indicava que es deixava en herència «al bisbat les seves propietats, situades principalment a Palafrugell i Torroella de Montgrí».¹⁰ Precisem, també, que llegaren la casa de Girona al bisbat amb la voluntat que es destinés a la formació de seminaristes.¹¹ L'immoble contenia el fons patrimonial, entre el qual hi havia el fons musical, que es va mantenir a part, però en aquest fraccionament alguns documents anaren a la Biblioteca del Seminari Diocesà de Girona.

El catàleg general dels impresos inclou una petita col·lecció d'òperes, enquadernades en mitja pell i ornamentades igual que els impresos d'autor esmentats abans, amb les inicials «J. DE C.» al llom i/o amb anotacions manuscrites a les primeres planes que concorden amb les signatures que els membres de la família Carles solien deixar com a empremta en els llibres de la seva propietat.

En un altre catàleg, el de manuscrits, s'hi poden trobar dues obres de Melcior de Ferrer i de Manresa, l'òpera *Giuditta* i un *Mètode de composició*, que provenien de la Casa Carles i que en el moment de l'ingrés es van separar, també, del fons musical.

9. ADG. GiCar Ms Au 14.

10. Josep Maria MARQUES PLANAGUMÀ, *Arxiu Diocesà de Girona: Guia-inventari*, Girona, Diputació de Girona, 1998, p. 88.

11. Mònica BOSCH PORTELL, *La formació d'una classe dirigent (1790-1850): Els Carles en la societat gironina*, tesi doctoral, Girona, Universitat de Girona, 2018, p. 30.

TAULA 1
Catàleg d'impresos

<i>Topogràfic</i>	<i>Títol, autor, editor, any i descripció</i>
78/554	La Coffret de St. Domingue : opéra comique en un acte / paroles de M. Emile Deschamps ; musique de Louis Clapisson Paris : Magasin des demoiselles, 1854-1855 1 reducció per a cant i piano (80 p.); 26 cm
	Le Prix de famille : opéra comique en un acte / paroles de Méry ; musique de Víctor Massé Paris : Magasin des demoiselles, 1855-1856 1 reducció per a cant i piano (47 p.); 26 cm
78/562	Luisa Miller : melodrama tragico in tre atti / musica del maestro G. Verdi; reduccion de N. Toledo Madrid : F. de Echevarria [18--?] 1 reducció per a piano (172 p.); 28 cm
78/563	Il Trovatore : dramma in quattro parti : para piano, para canto / musica di G. Verdi ; [arreglada para piano por N. Toledo] Madrid : Grabado en la Calcografia de Leon Lodre, [18--] 1 reducció per a cant i piano (256 p.); 28 cm
78/564	Rigoletto : opera in tre atti : para piano, para canto / musica del maestro G. Verdi ; reduccion de N. Toledo Madrid : F. de Echevarria [18--?] 1 reducció per a piano (144 p.); 28 cm
78/565	Ernani : dramma lirico in quattro parti / música del maestro G. Verdi ; arreglada para piano por N. Toledo Madrid : Calcografía de este Periodico [18--?] 1 reducció per a piano (144 p.); 28 cm
78/566	Giovanna de Guzman : dramma in cinque attii / musica del maestro G. Verdi; arreglada para piano por N. Toledo Madrid : Calcografía de este Periodico, [18--?] 1 reducció per a piano (284 p.); 28 cm
78/567	Nabucodonosor : opéra italien / musique de G[iuseppe] Verdi Paris : Schonenberger, [1843?] 1 reducció per a piano i veu (226 p.); 27 cm
78/573	Faust : opéra en 5 actes / de J. Barbier et M. Carré ; musique de Ch. Gounod Paris : Choudens, [entre 1859 i 1860] 1 reducció per a piano (132 p.); 28 cm

FONT: Biblioteca del Seminari Diocesà de Girona (BSDG).

TAULA 2
Catàleg de manuscrits

<i>Topogràfic</i>	<i>Autor, títol, any i descripció</i>
Ms. 377	Melchor de FERRER I DE MANRESA. <i>Giuditta. Tragedia lírica in quattro atti. Poesia di Giovanni Peruzzini. Musica di Melchior de Ferrer</i> . S. XIX, 356 p., 270 × 180 mm, enquadernació holandesa. Olim Ms. 47. Provenint de la Casa Carles. Obra digitalitzada per a la consulta. De forma adjunta hi ha una carpeta amb la transcripció del text.
Ms. 378	Melchor de FERRER I DE MANRESA. <i>Método de composición según el sistema antiguo</i> . 1871 i 1897, 124 p., 210 × 155 mm, cobertes de cartró. Olim Ms. 50. Manuscrit copiat per Mn. Josep Soler i Guàrdia. Provenint de Casa Carles.

FONT: Biblioteca del Seminari Diocesà de Girona (BSDG).

El total dels registres dels manuscrits d'autor sobrepassa el centenar i inclou un total de més de 550 obres catalogades. Aquest elevat nombre de composicions per registre és degut a la presència de molts quaderns de miscel·lànies, algunes de les quals estan enquadernades conjuntament amb obres impreses. Es tracta de volums dotats d'unes cobertes fermes i ben conservades, que contenen diverses obres de petit format, majoritàriament arranjaments per a piano i per a una veu i piano. Hi trobem autors desconeguts i moltes dedicatòries, cosa que evidencia la relació directa que els Carles tenien amb aquests compositors.

Una part més discreta és la que es troba formada per una trentena de registres de manuscrits anònims i que inclouen unes 40 obres. Es tracta d'un conjunt de composicions breus, amb llibretes de teoria i exercicis, a les quals no ha estat possible atribuir una autoria concreta.

A l'apartat de les observacions s'hi han fet constar totes les anotacions manuscrites per tal que siguin d'ajuda per a les cerques, entenent que moltes estableixen la relació entre productor i receptor, així com les dates i els propietaris dels documents. En el cas de les miscel·lànies, moltes d'aquestes notes permeten una interpretació del contingut, essencial per a futures recerques, com és el cas de la presència de Melchior de Ferrer en els manuscrits de l'època en què va estudiar amb Joaquim de Carles i de Mendoza.

Quant al repertori, és notable la presència de gèneres ballables, que hi llueixen amb un espectre molt divers: valsos, xotis, polques, masurques, rigodons, contradanses, galops, minuets i americanes es complementen amb el text de música d'òpera italiana, sens dubte, la preferida amb escreix, visible en els arranjaments d'àries, cavatines, duets, tercets i altres gèneres de motius més romàntics, com les romances i les serenates.

La quantitat d'impresos d'autor s'aproxima a la dels manuscrits, amb un total de 515 obres que es reparteixen en tan sols 173 registres, ja que es tracta d'una gran quantitat de volums enquadernats que en el lloc mostren la inscripció «J. DE C.», adients per a mostrar-se ben arreglats en una biblioteca, quan es queia. El volum més copiós conté 172 obres, de diversos compositors, per a veu i piano i

per a piano sol, però això no treu que la immensa majoria siguin impresos solts, quaderns d'obra única. Aquestes partitures foren adquirides a diversos llocs, inclús cal esmentar que s'hi troben segells de comerços francesos. És per això que resseguint aquests timbres es pot fer un mapa dels magatzems de música i la seva ubicació, i obtenir-ne una panoràmica geogràfica.

Pel que fa a les cobertes i les portades d'aquests impresos il·lustrats cal reconèixer que són un suculent indicador de la temàtica de les composicions que contenen, al mateix temps que serveixen per a valorar la gran quantitat d'iconografia musical que s'hi pot trobar. L'explosió del grafisme sorgit a finals del segle XIX, i que es plasma en aquestes portades, augura un plaer per la bellesa d'aquestes il·lustracions en voga de la impremta del moment, per a oferir un producte més atractiu.

A l'apartat d'impresos s'hi poden trobar alguns mètodes d'instrument i de teoria musical que comentarem en el capítol de l'aprenentatge, així com alguns impresos per a quartets i quintets de finals del segle XVIII. Però no podem obviar la col·lecció de 14 revistes il·lustrades, incompleta, però molt significativa d'*El Cine*,¹² que conté partitures, algunes de les quals només es presenten de manera fragmentada i que es lliuraven a terminis. De la mateixa manera, es conserven alguns exemplars de les partitures editades a *Le Conseiller des Dames*¹³ i un petit rastre del *Journal des Demoiselles*.¹⁴

ELS HEREUS CARLES: L'EIX VERTEBRADOR DEL FONS

Els extrems temporals, que serveixen de marc per delimitar aquest estudi, abasten un ampli període d'un segle i mig, durant el qual l'eix vertebrador recau en les figures dels hereus de tres generacions dels Carles, tots ells residents a la casa Xammar de la capital gironina. Cadascuna d'aquestes etapes s'abraça amb un repertori i una estètica que ve donada per aquell gruix documental destacable i identificador que perfila el rastre significatiu de cada moment.

NARCÍS DE CARLES O'DOYLE I LA PETJADA DEL SIMFONISME

La primera generació la constituïen el matrimoni format per Narcís de Carles O'Doyle (1791-1839)¹⁵ i Joaquina de Mendoza i de La Cruz (1792-1883), que es casaren l'any 1816 i que tingueren dos fills, Joaquim i Pilar de Carles i de Men-

12. ADG. GiCar Imp Au 3.

13. ADG. GiCar Imp Au 13.

14. Es conserven tres quaderns amb les guardes de retalls de la revista francesa de moda de finals del segle XIX. GiCar Ms Au 35, GiCar Ms Au 56 i GiCar Ms Au 106.

15. Provenia d'una família d'irlandesos assentats a la capital gironina. J. BARBARÀ i O. BREATNACH, «Els O'Doyle de Wexford. Uns irlandesos molt gironins», *Revista de Girona*, 305 (2017), p. 23-29.

doza. Aquesta família va passar una etapa de dificultats econòmiques que es va superar quan el seu fill Joaquim es va casar amb la pubilla Ferrer.

Troblem en aquest fons un petit, però al mateix temps molt interessant, conjunt d'impresos musicals de gran format. Es tracta d'una vintena de registres que contenen una cinquantena d'obres, repartides en simfonies, quartets i quintets de compositors de procedència diversa: Haydn, Beethoven, Beck, Stamitz, Pleyel, Cambini, Cherubini, Davaux, Gossec, Piccinni, Wrantitzky, i les de Franz Krommer, el compositor més representat, amb un total de divuit quartets de corda. De la mateixa manera, cal destacar l'únic imprès que fuig de les característiques exclusivament instrumentals; es tracta de la *Cavatina per a 1 v i cèmbal*,¹⁶ d'Isabella Colbran, que complementa aquest conjunt. Els impresos foren editats en l'últim quart del segle XVIII, i destaquen per ser els documents musicals més antics que formen part d'aquest fons que no contenen la signatura de propietat «De Carles» i, en canvi, s'hi troba un discret «Mendoza» en el marge superior d'alguna d'elles. Aquesta inscripció fa pensar en la procedència de la branca familiar de la muller de Narcís de Carles, que era filla de Joaquim de Mendoza i Hermiaga, governador de Girona.¹⁷

La finalitat d'aquests impresos podria correspondre a una funció ambigua: si bé per un costat esdevenia un recurs interpretatiu dels conjunts instrumentals a les acadèmies de música,¹⁸ també era un element complementari de les funcions operístiques. En la línia de la primera proposta, trobem algunes de les referències de la celebració d'acadèmies de música a Girona a partir de 1822, com és el cas de «la casa del marquès de Campmany [sic] tots els dissabtes de Quaresma».¹⁹ En la segona opció, cal considerar que l'òpera va recuperar el trencament que s'havia produït en la recepció i el consum de la música simfònica dels segles XVII i XVIII,²⁰ i quedà la presència instrumental com un element de variació estètica que servia per a resoldre el fil argumental²¹ que els mateixos músics instrumentistes del teatre de Girona «eren els encarregats de tocar la *sinfonia* o obertura abans de començar l'obra»,²² coincidint, per tant, el repertori i la data d'aquests impresos amb el seu ús.

16. ADG. GiCar Imp Au 45.

17. Mònica BOSCH PORTELL, *La formació d'una classe dirigent (1790-1850): Els Carles en la societat gironina*, tesi doctoral, Girona, Universitat de Girona, 2018, p. 64.

18. El vocable *acadèmia* correspon a una reunió de músics amb la finalitat de cantar i tocar, a manera de concert. Francesc BONASTRE BERTRAN, «Els models simfònics», *Recerca Musicològica*, XIV-XV (2004-2005), p. 61.

19. Creiem que és Caramany. Montiel GALDON ARRUE, *La música a la catedral de Girona durant la primera meitat del segle XIX*, tesi doctoral, Bellaterra, Universitat Autònoma de Barcelona, 2003, p. 1182.

20. Francesc BONASTRE BERTRAN, «Els models simfònics», *Recerca Musicològica*, XIV-XV (2004-2005), p. 61.

21. En aquest cas, BONASTRE cita F. J. FÉTIS, *La música puesta al alcance de todos, ó sea, breve esposicion de todo lo que es necesario para juzgar de esta arte y hablar de ella sin haberla estudiado*, traducció d'Antonio Fargas y Soler, Barcelona, Impremta de Joaquim Verdager, 1840, p. 2.

22. Anna COSTAL, Joan GAY i Joaquim RABASEDA, *La inauguració del Teatre Municipal de Girona l'any 1860: Òpera, espectacle, ciutat*, Girona, Ajuntament de Girona, 2010, p. 15.

En aquesta època hi encaixen els dos manuscrits datats l'any 1832; es tracta del *Cuaderno de Rigodones para el Forte Piano*,²³ anònim, que conté aquests ballables disposats en diverses tandes, de les quals alguna està composta de fragments d'òpera; i el *Duetto Nell Opera il Sitio de Corinto*,²⁴ de Rossini, amb la signatura d'Eusebio Unzaga y Bordons.²⁵ Responen a obres musicals que paral·lelament es relacionen amb les propostes que oferia el teatre gironí de l'època, els balls de saló o amb les interpretacions líriques a les vetllades privades.

JOAQUIM DE CARLES I DE MENDOZA: MANUSCRITS INÈDITS I REVELADORS

La segona generació, formada per l'hereu, Joaquim de Carles i de Mendoza (1822-1893), i la seva esposa, Rosa de Ferrer i de Manresa (1827-1911), disposa d'un volum important de quaderns miscel·lanis de música manuscrita i també impresa. Aquests es farceixen d'una quantitat ingent d'informació que permet desxifrar el trajecte de la seva vida i la seva sociabilitat, tot descobrint fets inèdits; per això els equiparem a una mena de conjunt de dades del fons.

Els documents constaten el llarg recorregut de la seva formació musical, començant pels mètodes utilitzats per a l'aprenentatge del solfeig i la interpretació del piano, fins a arribar al contingut dels manuscrits que testimonien la seva estada a Niça i a Roma els anys 1842 i 1843, quan compartiren aquesta experiència formativa amb Melcior de Ferrer. Si hi ha un testimoni del paisatge sonor d'aquestes ciutats en aquests anys, és el que resta escrit per a piano en aquests reculls miscel·lanis: tota una joia que permet copsar la petjada de Melcior de Ferrer i, al mateix temps, tot un compendi de les músiques que s'hi interpretaren, tant himnes, com balls, música d'òpera i marxes militars, molta música institucional; però també hi resta la petjada del glamur que impregnà la ciutat de Niça durant el casament de Víctor Manuel II, rei d'Itàlia.²⁶

La formació de Joaquim de Carles i de Mendoza fou una mena de trampolí que li va permetre encarar una vida social a Girona molt marcada per la música. Prova d'això és la seva implicació en les entitats com el Casino Gerundense i la Sociedad Lírico Dramática, lloc on va liderar alguna responsabilitat, així com la seva participació econòmica en el Teatro de la Reina, inaugurat l'any 1860.

Sobre les preferències i gustos de l'època, cal destacar el quadern de 172 obres impreses²⁷ que conté el testimoni de la subscripció a la revista francesa

23. ADG. GiCar Ms An 20.

24. ADG. GiCar Ms Au 97.

25. Va incorporar-se a l'exèrcit militar el 1836. Vegeu: <<https://archivonacional.com/?t=sBSThuAC&s=unzaga>> (consulta: 19 agost 2019). L'any 1844 va obtenir llicència de matrimoni, però no hem localitzat cap parentesc amb els de Carles. Formava part de l'exèrcit, com a capità d'enginyers. Vegeu: <<https://archivonacional.com/PL/1/1/20907>>.

26. ADG. GiCar Ms Au 29.

27. ADG. GiCar Imp Au 13.

Le Conseiller des Dames et des Demoiselles. La revista, creada el 1847, era de tirada mensual i anava dirigida a les dones de la classe burgesa, amb un ampli tractament de temes com la literatura, la moda del moment, consells d'àmbit domèstic i l'accés a partitures de música. Col·leccionant-la s'aconseguia anar ampliant el repertori per a piano, un instrument que prenia protagonisme a les cases d'aquestes famílies benestants i que donava accessibilitat a les dones en el món musical. A l'esmentada miscel·lània s'hi poden trobar algunes partitures corresponents als exemplars publicats entre els anys 1849 i 1859.

L'espai sonor de la vida dels Carles i de Ferrer es va farcir d'òpera i més òpera, amb totes aquelles melodies que s'arranjaren per a piano i les que es cantaren amb l'acompanyament d'aquest instrument. Si bé en els primers quaderns hi ha la traça de la música francesa, en els darrers s'hi troba una presència notablement italiana, amb Bellini, Donizetti, Verdi i Rossini, els grans compositors del moment.

El casament de Joaquim de Carles i de Mendoza amb la pubilla Rosa de Ferrer i de Manresa, l'any 1848, conjuntava dues fortunes patrimonials, justificades per Bosch²⁸ com un fet important per a la supervivència de l'economia i el patrimoni familiar. Així doncs, l'esposa de l'hereu Carles també havia passat per l'aprenentatge musical, tal com es desprèn dels documents localitzats, com la *Segunda Libreta de Solfa*.²⁹ La presència més destacada de manuscrits de Rosa de Ferrer i de Manresa es visualitza en un quadern de música per a piano³⁰ de Joaquim de Carles, el seu espòs. Allà hi trobem un vals i diverses reduccions per a piano de diferents òperes: una pregària i una cavatina de l'òpera *Ermani*, de Verdi; un duet de l'òpera *Lucia di Lammermoor*, de Donizetti, i l'ària final de l'òpera *Norma*, de Bellini.

JOAQUIM DE CARLES I DE FERRER: MÚSICA DE SALÓ EN ESTAT PUR

Els germans Joaquim (1851-1921) —l'hereu—, Dolors (1853-1929), Emili (?-1929) i Eduard (1859-1934) de Carles i de Ferrer foren els components de la darrera generació dels Carles; després la nissaga es va extingir en quedar-se sense hereus. Nascuts a mitjans del segle XIX, tingueren una infància i una etapa escolar molt diversa, educats tots ells en centres religiosos on s'hi impartien estudis musicals. La seva vida adulta, durant l'últim quart del segle XIX, és un període que destaca per la presència d'una gran part del material musical imprès.

De la mateixa manera que a la generació anterior, el rastre de la premsa escrita es fa palès en alguns quaderns on les guardes estan compostes dels fulls de les revistes de moda del moment, i en aquesta ocasió es tractava de la francesa *Journal des Demoiselles*. És el cas dels tres àlbums enumerats (d'una sèrie de quatre) que

28. Mònica BOSCH PORTELL, *La formació d'una classe dirigent (1790-1850): Els Carles en la societat gironina*, tesi doctoral, Girona, Universitat de Girona, 2018, p. 44.

29. ADG. GiCar Ms An 24. Ella figurava com a propietària del document.

30. ADG. GiCar Ms Au 9.

es conserven de Joaquim de Carles, en els quals les guardes estan fetes de retalls d'aquesta revista corresponents a l'any 1891.³¹ En referència a Eduard de Carles, consta com a propietari d'una col·lecció incompleta (entre 1915 i 1924) d'*El Cine: Revista Popular Il·lustrada*.³²

L'única dona d'aquesta generació, Dolors de Carles, també disposava de material musical propi, tot i que sembla que molt menys que els seus germans, per la minsa quantitat que porta el seu nom. En destaquem una miscel·lània³³ de compositors romàntics, en la qual mostra una predilecció per Meyerbeer, per la presència de cavatines de *Roberto il Diàvolo*, de la mateixa manera que en un quadern d'impresos³⁴ també hi apareix un exemplar de *La Il·lustració Musical*, de 29 de setembre de 1883, amb una biografia del mateix autor. Poca cosa més es pot destacar si no és una romança de Barbieri,³⁵ una serenata de Schubert³⁶ datada a 16 de desembre de 1872, i una americana que li va dedicar Pedro Agustí Devant³⁷ que pertany a un conjunt força original³⁸ de manuscrits.

Eduard de Carles pren rellevància per la pertinença d'impresos, si bé no queden vestigis dels mètodes que devia haver utilitzat per a l'aprenentatge musical. En alguns dels seus àlbums s'hi pot veure una etiqueta amb el seu nom i l'adreça del carrer de Còrsega, núm. 329, de Barcelona, corresponent al domicili on hauria viscut amb la seva esposa, Anna Piferrer Gualba,³⁹ mentre exercia d'advocat a Barcelona. Quasi tot el material fou adquirit a la capital, tal com es mostra en els segells que hi són estampats.

Destaquem una miscel·lània de trenta-dues obres impreses⁴⁰ amb l'anotació manuscrita d'Eduard de Carles i A. Piferrer, amb data a Girona el maig de 1899. La presència de fragments d'òpera es constaten en menor mesura i el repertori que es presenta en aquests àlbums és canviant, amb obres de compositors catalans com Joan Carreras, Joan Escalas, i algunes sarsueles de Roberto Chapí i Fernando

31. ADG. GiCar Ms Au 35, GiCar Ms Au 56, GiCar Ms Au 106.

32. ADG. GiCar Imp Au 3.

33. ADG. GiCar Ms Au 8. És un quadern amb peces de diferents gèneres per a una veu i piano que devien ser per a ús personal, ja que va estudiar piano de petita. Vegeu l'apartat d'ensenyament.

34. ADG. GiCar Imp Au 124.

35. ADG. GiCar Ms Au 17. Es tracta d'una romança de la sarsuela *Jugar con fuego*, de Barbieri.

36. ADG. GiCar Ms Au 103.

37. ADG. GiCar Ms Au 5.

38. ADG. GiCar Ms Au 4. És un conjunt d'americanes de tres autors desconeguts, entre les quals destaquen les obres de P. A. D., que atribuïm a Pere Agustí Devant. El relacionem amb un descendent dels masovers que els Carles tenien, i que possiblement, per la relació que havien establert amb la família, i el nivell cultural i social, podria haver tingut estudis musicals.

39. L'any 1893 Eduard de Carles va contraure matrimoni amb Anna Piferrer Gualba (1861-1926). Mònica BOSCH PORTELL, *La formació d'una classe dirigent (1790-1850): Els Carles en la societat gironina*, tesi doctoral, Girona, Universitat de Girona, 2018.

Anna Piferrer era propietària d'uns terrenys que va cedir a l'Ajuntament de Gràcia. És per això que en aquest districte s'hi pot trobar un carrer que porta el seu nom. Va morir al carrer de Còrsega, núm. 329, de Barcelona, precisament l'adreça que alguns dels àlbums d'Eduard de Carles contenen.

40. ADG. GiCar Imp Au 14.

Caballero, fet que representa una aposta per un repertori més nacional, degut a la conjuntura política marcada pel centralisme a finals del segle XIX.

La presència del compositor palamosí Fermín María Álvarez en una dotzena de registres musicals passaria desapercebuda, potser, donada la ingent quantitat d'obres, però la curiositat que en moltes d'elles hi figuri l'anotació «Petra de Porta» desvetlla alguna relació. La qüestió és que hi trobem l'exemplar imprès *L'orpheline*,⁴¹ que està dedicat «A la Sra. Dª Petra B. de Porta»; per tant, existia una relació personal de coneixença. Es tracta de Petra de Pablo Blanco y Cledera, esposa d'un cosí germà dels Carles que enviudà de José de Porta y de Mendoza.⁴²

L'EDUCACIÓ I L'APRENTATGE MUSICAL: FONAMENTS ESSENCIALS

Les diverses generacions dels Carles s'educaren sota diferents paràmetres, ja que les inèrcies socials solien anar acompanyades de les condicions polítiques de cada moment. El nexce en comú d'aquestes genitures era el marc que identificava la classe social a què pertanyien, amb els seus privilegis i el poder adquisitiu que s'hi conformava per educar els fills amb els recursos necessaris que altres famílies no es podien permetre.

El cas de Narcís de Carles, situat a cavall dels segles XVIII i XIX i amb una clara influència de les dinàmiques de funcionament dels privilegis obtinguts durant l'Antic Règim, era un cas visible de la conjuntura existent entre l'estatus social i econòmic que s'acomodava a la seva procedència nobiliària. Després dels estudis obtinguts a les escoles públiques de Girona, va ingressar al Real Seminario de Nobles de Madrid l'any 1804, on hi romangué fins al 1808 juntament amb el seu germà Josep Maria. Allà hi cursaren un ampli ventall de matèries, entre les quals destaquem les classe de *pianoforte* i de ball, totes elles dignes de gran encert per la bona premsa que tenia aquesta institució.⁴³

D'aquesta primera generació dels Carles data el *Método completo por llegar a puntear bien la guitarra*,⁴⁴ de Fernando Carulli. Es tracta d'una còpia manuscrita de l'exemplar editat l'any 1825,⁴⁵ quan els fills Joaquim i Pilar eren petits. A conti-

41. ADG. Gicar Imp Au 11.

42. «[...] viuda del general de brigada de la Sección de reserva, D. José de Porta y Mendoza», *Diario oficial del Ministerio de la Guerra* (14 juny 1892), p. 644.

43. Mònica BOSCH PORTELL, *La formació d'una classe dirigent (1790-1850): Els Carles en la societat gironina*, tesi doctoral, Girona, Universitat de Girona, 2018, p. 112. Bosch fa una ressenya de l'educació d'elit que rebé Narcís de Carles, extret de l'ADG. FCC Lligall en quart 25.

44. ADG. GiCar Ms Au 3. Teoria musical: mètode de guitarra, amb fantasies, minuets i sonates per a Gui. «Metodo Completo / por llegar a puntear bien la guitarra / por los medios los mas simples y faciles / seguido de 44 pedazos de música gradualmente puestos / y de seis estudios / Dedicado / a los Sres Profesores y Afisionados / de este Instrumento / Y compuesto por / Fernando Carulli / 5a edición».

45. Norberto TORRES CORTÉS, «La guitarra clásico-romántica y la guitarra "pre-flamenca" en la primera mitad del siglo XIX: fuentes musicales», *Revista de Investigación sobre Flamenco «La Ma-*

nuació del mètode, el quadern conté peces de repertori de Dionisio Aguado i Ferran Sor, segurament extretes d'algun llibre d'estudis, ja que es tracta d'un repertori bàsic que servia per a posar en pràctica la part teòrica del mètode. Són obres de petit format, fantasies, valsos i simfonies. El repertori per a guitarra que es conserva en el fons no és significatiu si ens atenem al fet que es redueix a dues romances i a uns exercicis per a guitarra. De la mateixa manera, el *Mètode per a violí*,⁴⁶ escrit en francès, de Bornet, no queda clar si va ser útil per als membres de la família Carles per l'absència de repertori d'aquest instrument en el fons, a excepció del conjunt d'impresos de simfonies, quartets i quintets de corda citat anteriorment.

En el segon quart del segle XIX, l'educació rebuda pels fills de Narcís de Carles, Joaquim i Pilar de Carles i de Mendoza, prengué unes dinàmiques diferents. L'ensenyament privat i personalitzat es va convertir en un hàbit durant la infància dels fills, que feia honor al seu estatus social, tal com es justifica en els assentaments de l'economia familiar. El pagament d'un mestre que pogués atendre els fills de manera particular era un recurs que utilitzà la nissaga Carles, triant els instructors específicament segons els seus interessos i les seves possibilitats. En les qüestions d'estudis musicals, aquesta família no hi va renunciar mai.

Els dos germans gaudiren de l'ensenyament privat a casa seva, però Pilar de Carles no tingué les mateixes oportunitats en l'àmbit de l'educació que el seu germà, tal com sembla desprendre's de la comptabilitat familiar,⁴⁷ per les quantitats que s'hi reflecteixen i les matèries impartides. Segons l'informe Quintana de 1813, la instrucció dels homes havia de ser pública, i la de les dones privada i domèstica, amb un ensenyament més propi de l'educació que de la instrucció,⁴⁸ una dinàmica que canviaria més tard, l'any 1838, amb el reglament de les escoles primàries, que intentava equiparar l'ensenyament de les noies al dels nois.⁴⁹

L'any 1829 Pilar de Carles havia rebut classes de música del prevere Tomàs Riu, que va percebre 24 rals mensuals per aquesta tasca.⁵⁰ Riu era un clergue referent en matèria musical a la ciutat, ja que l'any 1824 havia estat mestre de capella interí per a cobrir la baixa de Jaume-Joan Lleys, mentre que Josep Barba n'adquiria la plaça. La seva trajectòria a la capella de música catedralícia va començar l'any 1814, essent beneficiat de contralt, i va durar fins al 1836.⁵¹ La família Carles

drugá» (Múrcia, Servicio de Publicaciones de la Universidad de Murcia), 9 (2013), p. 50, també disponible en línia a <<https://revistas.um.es/flamenco/article/view/190131>>.

46. ADG. GiCar Imp Au 33.

47. Mònica BOSCH PORTELL, *La formació d'una classe dirigent (1790-1850): Els Carles en la societat gironina*, tesi doctoral, Girona, Universitat de Girona, 2018, p. 113.

48. Jordi MONÉS I PUJOL-BUSQUETS, «L'evolució del pensament escolar al Principat (1808-1845)», *Temps d'Educació*, 33 (2007), p. 107-143, especialment p. 134.

49. Jordi MONÉS I PUJOL-BUSQUETS, «L'evolució del pensament escolar al Principat (1808-1845)», *Temps d'Educació*, 33 (2007), p. 107-143, especialment p. 134.

50. Mònica BOSCH PORTELL, *La formació d'una classe dirigent (1790-1850): Els Carles en la societat gironina*, tesi doctoral, Girona, Universitat de Girona, 2018, p. 113.

51. Montiel GALDON ARRUE, *La música a la catedral de Girona durant la primera meitat del segle XIX*, tesi doctoral, Bellaterra, Universitat Autònoma de Barcelona, 2003.

es relacionà, en altres moments, amb preveres d'aquesta capella, dels quals se'n conserven algunes obres en el fons i que tractarem més endavant des d'una altra perspectiva.

La presència del *Nouvelle Méthode de Musique* de Jean Joseph Rodolphe⁵² en el fons, i que conté l'anotació de propietat «De Carles de Mendoza / 1828 / De Carles i de Mendoza / 1832», pertany a aquesta època en què Pilar i Joaquim eren adolescents i rebien classe de teoria musical, com fa suposar la diferència de quatre anys entre ambdues anotacions, i que correspon als anys d'edat que es portaven els dos germans.

Joaquim de Carles, que en temps d'infant havia obtingut instrucció privada a casa seva, en fer-se gran adoptà un nou sistema d'aprenentatge lluny de la llar gironina, tot viatjant per indrets europeus i cursant estudis a ciutats franceses i italianes. Amb setze anys, ingressà al Col·legi Montolieu, a prop de Carcassona, una institució regentada pels religiosos de sant Vicenç de Paül. Tot i que l'escola fou inaugurada l'any 1826, la secció espanyola havia estat creada recentment per Juan González de Soto,⁵³ fundador a Figueres, també, del Colegio de Humanidades l'any 1839.⁵⁴ Allà va estudiar-hi dibuix i música,⁵⁵ dels quals trobem vestigis en el fons, degut al fet que els estudis musicals es podien cursar pagant-los a part.⁵⁶ És per això que afegim que la desamortització també va ser una punta de llança per a molts religiosos que es dedicaven a l'ensenyament per a obrir-se camí més enllà de les fronteres espanyoles, en aquest cas a França, i que la família Carles va aprofitar per a allunyar el seu fill de la inestabilitat política que es respirava a la ciutat per aprofundir en una nova metodologia curricular. D'aquesta manera, l'hereu Carles es trobava allunyat de Girona quan van patir el setge que culminà amb la rendició de la plaça el 8 de novembre de 1843.

En el seu currículum acadèmic hi figura el seu pas per Niça, on va estudiar en un col·legi dirigit per la Companyia de Jesús. Allà va aprofundir en la literatura i va poder endinsar-se en el món de la poesia, tot fent-ne dedicatòries a amics i fa-

52. ADG. GiCar Imp Au 144.

53. «L'any 1835 ha de marxar a França on roman fins el 1839, allà dirigeix el col·legi que hi tenia la congregació a Montolieu, al departament del Ain». Salomó MARQUÈS SUREDA, «El Col·legi d'Humanitats de Figueres (1839-45)», *Annals de l'Institut d'Estudis Gironins*, 28 (1985), p. 382.

54. «El primer centre que impartí l'ensenyança secundària completa a l'Empordà, precedent immediat de l'*Instituto de Segunda Enseñanza de Figueres*». Mònica BOSCH PORTELL, *La formació d'una classe dirigent (1790-1850): Els Carles en la societat gironina*, tesi doctoral, Girona, Universitat de Girona, 2018, p. 131, *cit.* Salomó MARQUÈS SUREDA, «El Col·legi d'Humanitats de Figueres (1839-45)», *Annals de l'Institut d'Estudis Gironins*, 28 (1985), p. 381-410.

55. «Joaquim de Carles va estudiar-hi aritmètica, història d'Espanya, literatura, francès, dibuix i música». Mònica BOSCH PORTELL, *La formació d'una classe dirigent (1790-1850): Els Carles en la societat gironina*, tesi doctoral, Girona, Universitat de Girona, 2018, p. 113.

56. Entre els objectius de González de Soto s'hi assumia aquesta aposta per l'escola de llatinitat, amb uns estudis que prioritzaven l'educació moral i religiosa en una època que traspuava la «preocupació per introduir les ciències pures o experimentals al currículum dels nous centres d'ensenyament secundari». Salomó MARQUÈS SUREDA, «El Col·legi d'Humanitats de Figueres (1839-45)», *Annals de l'Institut d'Estudis Gironins*, 28 (1985), p. 381-410.

FIGURA 1. Dibuix a ploma que il·lustra el manuscrit *Le petit cochon de Barbarie*, de Frédéric Bérat. S'aprecia el nom «Carles» en un rètol d'un arbre i uns rostres figuratius al fons, al costat d'un arbre amb el tronc desplaçat.

FONT: ADG. GiCar Ms Au 2.

miliars. Resulta curiós com l'anàlisi de les miscel·lànies manuscrites d'aquesta estada l'any 1842 ajuda a reforçar l'establiment de connexions de la relació que mantingué amb Melcior de Ferrer com a company d'estudis, ja que el compositor és present en tots aquests quaderns, amb partitures dedicades; però més enllà dels manuscrits hològrafs de Ferrer que s'hi conserven, la presència de Bartolomé

Bach, com a autor de tres reduccions per a piano de tres simfonies d'òperes italianes⁵⁷ han desvetllat el mestratge que va tenir en el centre jesuïta a Niça.⁵⁸ La coincidència de tots tres en el mateix volum ha permès constatar que Joaquim de Carles i Melcior de Ferrer foren deixebles del prevere Bach, qui havia estat organista a Lladó i posteriorment desplaçat a França.⁵⁹

Un parell més de miscel·lànies traspuen l'estricta normativa ideològica del centre.⁶⁰ En matèria de llengua, l'estudi es feia en italià, idioma en què trobem escrit el text i els títols de les cançons. Una altra de les obligacions era l'assistència a la pràctica litúrgica. Es conserva una miscel·lània de música eclesialística,⁶¹ i pel fet que es tracta de l'únic monogràfic d'aquesta temàtica, és prou significatiu que en tingué un quadern per a la seva pràctica. En el sentit de la interpretació destaca la *Colecció de tocases faciles*,⁶² signada a Niça el 1842, la més extensa, que conté 58 obres per a piano, amb predomini d'arranjaments sobre motius d'òperes d'autors italians, amb alguna dedicatòria a Rosita de Ferrer.

La darrera generació, que gaudia d'una notable millora econòmica respecte a l'anterior, degut a l'enllaç de l'hereu Carles amb la pubilla Ferrer, tingué quatre fills al seu càrrec, als quals els seus progenitors donaren l'oportunitat de gaudir d'estudis musicals de diversa índole i una educació allunyada del domicili familiar; però aquesta vegada era en territori nacional, a les capitals catalanes, i, com sempre, en centres religiosos que practicaven una moral catòlica conservadora, i de la mà de reconeguts mètodes i professors de música.

L'hereu Joaquim de Carles i de Ferrer, nascut l'any 1851, va ser alumne de les Escoles Pies de Sant Antoni de Barcelona, entre 1862 i 1868. D'aquesta estada es conserven tres mètodes de música, un de solfeig i dos de piano.⁶³ Va rebre lliçons musicals del professor Plácido Lupresti,⁶⁴ segons es desprèn de les anota-

57. ADG. GiCar Ms Au 11. Ens referim a la simfonia de l'òpera *Costanza e Romilda*, de Mayerber; la simfonia per a piano de l'òpera *Adele di Lusignano*, de Carafa, i la simfonia de l'òpera *Anna Bolena*, de Donizzetti.

58. Ens referim a ADG. GiCar Ms Au 11.

59. «El distinguido organista de Lladó, y professor que fue del collegio de la Ciudad de Niza, el Rdo. D. Bartolomé Bach». *Diario de Barcelona, de avisos y noticias* (26 abril 1854), p. 14.

60. Bosch esmenta l'assistència a les funcions religioses, l'ús de l'italià, la lloança als reis piemontesos i un rebuig dels ideals de la Revolució Francesa. Vegeu: Mònica BOSCH PORTELL, *La formació d'una classe dirigent (1790-1850): Els Carles en la societat gironina*, tesi doctoral, Girona, Universitat de Girona, 2018, p. 114.

61. ADG. GiCar Ms Au 14.

62. ADG. GiCar Ms Au 9.

63. Es dona la casualitat que a tots ells hi consta el «Nº 164» juntament amb el seu nom, fet que indicaria el número que tindria assignat l'hereu Carles com a alumne.

64. «Plácido Lupresti Vilagelia, antiguo professor de piano de los colegios Sagrado Corazón, en Sarriá, y Escuelas Pias, de Barcelona, Cortes, n.º 182, entresuelo 2.ª», a Estel MARÍN COS, *L'ensenyament del piano a Barcelona (1850-1901)*, tesi doctoral, Bellaterra, Universitat Autònoma de Barcelona, 2017, p. 148. De la seva estada a les Escoles Pies també n'hem trobat referències a la revista *La Academia Calasancia*, 2 (novembre 1891), disponible en línia a <<http://mdc2.cbuc.cat/cdm/singleitem/collection/calasancia/id/150/rec/1>>.

cions que es conserven en el mètode de solfeig de Bernat Calbó Puig i Capdevila (1818-1880), mestre de la capella de música i de l'escolania de la basílica de la Mercè de Barcelona. Es tracta del *Curso completo de solfeo o elementos teórico prácticos para aprender a leer la música*,⁶⁵ un volum molt interessant que conté a l'interior un full manuscrit amb anotacions a les dues cares, on s'hi detalla l'horari de les tasques a fer durant els mesos de maig, juny i juliol, en horari de matí i tarda, i de les tasques del diumenge en aquest internat. Lupresti, que s'havia format amb el mestre Puig,⁶⁶ gaudia de prestigi a Barcelona, exercí de professor en altres escoles i també fou autor d'altres mètodes musicals que s'editarien més tard, durant la dècada dels anys vuitanta del segle XIX.⁶⁷

Els altres dos mètodes que foren propietat de Joaquim de Carles corresponen a l'ensenyament de piano. Es tracta d'autors francesos que els havien editat amb destí als intèrprets novells. La presència d'aquests àlbums reforça la teoria existent que l'aprenentatge d'aquest instrument tenia una tendència a mirar cap a París, encara que en pocs anys molts pianistes d'aquí anaren publicant els seus propis estudis.

El *Méthode de piano revue, corrigée et augmentée de nouvelles leçons faciles et graduées à 2 et à 4 mains composée par François Hünten. Op. 60, divisée en deux parties*,⁶⁸ correspon al curs 1863-1864 i les lliçons anaren a càrrec de Gayetano Sala Saló.⁶⁹ És un exemple de la pràctica habitual de molts professors que recomanaven un determinat mètode estranger i un editor el comercialitzava a Barcelona, tal com s'aprecia en els segells que hi consten: per un costat el d'Alfred Ikelmer, editor de música de París, i per l'altre, el dipòsit i copisteria de música de José Jurch de la rambla de Santa Mònica, núm. 14, a Barcelona. L'altre és el *Méthode pratique et théorique pour le piano. Dédiée à M. Louis Adam, Chevalier de la Légion d'Honneur, professeur au Conservatoire, par son ancien élève et ami Henry Lemoine, autoeur d'un Solfège avec accompagnement de Piano et d'un cours d'Harmonie pratique et théorique a l'usage des jeunes Pianistes*.⁷⁰

També a la capital barcelonina hi va cursar els estudis Dolores de Carles i de Ferrer, en la seva etapa adolescent, entre 1866 i 1870, en el col·legi del Sagrat Cor de Jesús a Sarrià. Les matèries musicals consistiren en solfeig i piano,⁷¹ segurament de la mà de Plácido Lupresti, que hi impartia la docència pianística.

65. ADG. GiCar Imp Au 142.

66. Miquel S. SALARICH I TORRENTS, «El mestre Bernat Calvó Puig i Capdevila. Vic 1818 - Barcelona 1880», *Ausa*, vol. XIII, núm. 120 (1988), p. 78.

67. Entre 1883 i 1885, l'editor de música Andrés Vidal i Roger, de Barcelona, publicava alguns mètodes de Lupresti, de violoncel, de solfeig i de piano. Vegeu l'entrada «Lupresti» al web de la Biblioteca Nacional de España: <<http://bdh.bne.es>> (consulta: 17 agost 2019).

68. ADG. GiCar Imp Au 85.

69. Havia estat professor de piano de Joan Baptista Pujol.

70. ADG. GiCar Imp Au 119.

71. Mònica BOSCH PORTELL, *La formació d'una classe dirigent (1790-1850): Els Carles en la societat gironina*, tesi doctoral, Girona, Universitat de Girona, 2018, p. 115.

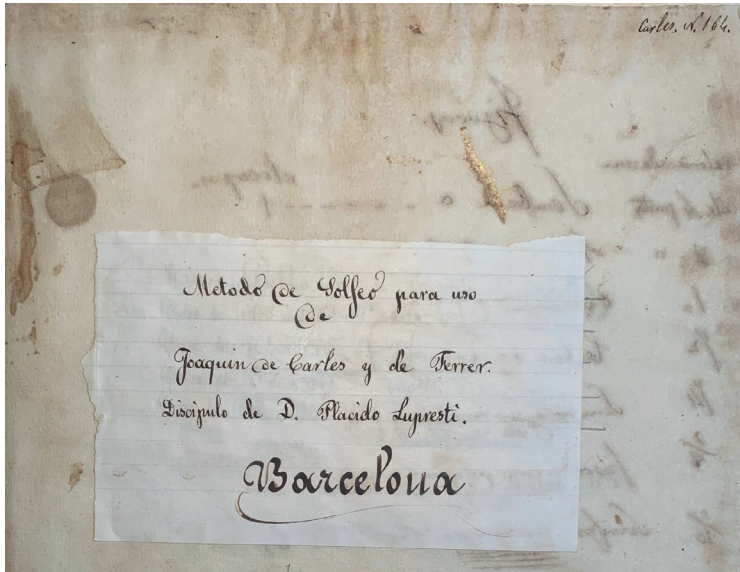

FIGURA 2. Fragment del full de guarda a l'interior del mètode de solfeig de Bernat Calbó Puig. Es tracta del quadern de teoria que Joaquim de Carles i de Ferrer utilitzava a les classes que impartia el mestre Plácido Lupresti a les Escoles Pies de Barcelona.

FONT: ADG. GiCar Imp Au 142.

Els altres dos germans, l'Emili i l'Eduard, que també estudiaren a Girona abans d'anar a Barcelona, ens han donat algun problema d'identificació, ja que les signatures tenen les mateixes inicials. Els germans de l'hereu estudiaren una carrera universitària; així, l'Emili fou enginyer de monts i l'Eduard exercí d'avocat.

L'Emili de Carles i de Ferrer utilitzava el *Méthode Complète pour Le Piano, par Henri Herz, op. 100*,⁷² el qual, com en el cas d'abans, era d'autor francès i un dels recomanats per professors catalans.

Eduard de Carles i de Ferrer, el germà petit, havia cursat estudis elementals a Girona, però es traslladà al Col·legi de la Sagrada Família de Sant Gervasi, a Barcelona, on hi cursà estudis musicals entre 1871 i 1873, per després tornar a Girona, al Colegio de San Narciso, entre 1873 i 1877.⁷³ D'aquest últim període es con-

72. ADG. Gicar Imp Au 83.

73. «[...] va cursar l'educació elemental al Colegio de Gerona, dirigit pel prevere Ferran Roig [...]. Però l'aventura barcelonina degué fracassar perquè, des del novembre de 1873 fins al maig de 1877, hi ha rebuts amb el seu nom del *Colegio de San Narciso de 1ª i 2ª Enseñanza de Girona*». Mònica BOSCH PORTELL, *La formació d'una classe dirigent (1790-1850): Els Carles en la societat gironina*, tesi doctoral, Girona, Universitat de Girona, 2018, p. 116.

serven uns exercicis de solfeig, que sota el títol *Cuaderno de Música* consten a nom d'Eduard de Carles, any 1876,⁷⁴ i una miscel·lània datada el 1877⁷⁵ que conté diverses anotacions a nom seu.

Per acabar, en el catàleg s'hi troba un manuscrit de *La Verge bresant* de César Franck per a dues veus i piano que conté l'anotació «Propiedad de Felipe Cervera, profesor de música de Figueras»,⁷⁶ datat a Figueres el 30 de març de 1918. Desconeixem la relació d'aquest professor de música amb la Casa Carles.

LA PETJADA MUSICAL EN L'ENTORN FAMILIAR I SOCIAL

La Casa Carles esdevenia un espai idoni per a les vetllades musicals que complia els paràmetres de les tendències de l'època, ja que la seva posició econòmica permetia retre culte a l'art de la música de forma privada i íntima. La distribució dels salons, de grans dimensions i amb espais destinats a rebre moltes visites, era ideal per a organitzar-hi petits concerts de cambra, on la veu acompanyada d'un piano feia les delícies de l'entorn social i familiar. Les capacitats musicals que havien assolit els membres de la Casa Carles els convertien en diletants que assistien a societats i casinos per a lluir els seus atributs artístics, però que també procuraven crear a casa seva l'ambient idíl·lic de la burgesia, adequat a la seva posició social. El fons musical de la Casa Carles és un baròmetre que indica el grau de relació i la sociabilitat de la família. La mostra d'aquesta participació és notòria en aquells manuscrits que contenen rúbriques, signatures de propietat, dedicatòries i altres al·lusions que s'hi evidencien.

Dins l'entorn familiar, Melcior de Ferrer i de Manresa mantingué una estreta relació amb la família i es presenta d'una manera molt significativa en aquest fons. Cal no oblidar l'òpera *Giuditta* i el *Mètode de composició* abans esmentats, que es localitzen a la Biblioteca Diocesana del Seminari de Girona. La seva petjada hològrafa en els quaderns de música de Niça i Roma evidencia la complicitat amb Joaquim de Carles, amb qui va compartir la seva experiència musical. A través d'ells es constata l'aparició d'obres inèdites i es corrobora el que hem apuntat abans: que és un compositor poc (re)conegut. Entre les músiques profanes de la seva mà dedicades a Joaquim de Carles, trobem en el mateix quadern⁷⁷ quatre simfonies: *Nitocri* i *Gabriella di Vergy*, de Mercadante, i *Italiana en Argel* i *Semiramide*, de Rossini, per a piano. El *Vals de la Pepita*,⁷⁸ un *Vals*⁷⁹ escrit a Roma l'any 1843, tres romances i tres cançons per a veu i

74. ADG. GiCar Ms Au 23.

75. ADG. GiCar Ms Au 20. Al·lò: «E.C.F.».

76. ADG. GiCar Ms Au 62. Felip Cervera Marquès (1863-1930). Vegeu: <<https://www.josepcervera.net/felipcervera-marques>>.

77. ADG. Gicar Ms Au 11.

78. ADG: GiCar Ms Au 9.

79. ADG. GiCar Ms Au 29.

piano.⁸⁰ De la música religiosa és de gran valor la presència de l'*Stabat Mater*⁸¹ per a tres veus i acompanyament que va compondre a Roma l'any 1843, referenciat per Gregori com una obra primigènia que més tard ampliaria a Bolonya l'any 1844 i finalitzaria a Vic l'any 1845-1846, «conservando muy poco de los dos primeros, y así se estrenó en el Casino Filarmónico de Barcelona», l'any 1848.⁸² Entre els impresos hi trobem quatre obres, la coneguda *Missa de Rèquiem per a quatre veus*,⁸³ i les cançons per a una veu i piano: *Au milieu des tombeaux*,⁸⁴ *Les larmes de Rachel*⁸⁵ i *Si vous saviez*,⁸⁶ algunes ja localitzades en altres fons.⁸⁷

L'entorn dels Carles també s'anava configurant amb la relació que mantenia amb els administradors que gestionaven el seu patrimoni. L'estudi de Bosch desvetlla la línia genealògica de la família Devant de Torroella, on el pare i el fill, Josep i Joan, respectivament, administraren els comptes entre 1831 i 1863. Ens referim a aquesta família perquè en el fons musical hi hem localitzat un conjunt de manuscrits bastant peculiar, que respon a una unitat formal, temàtica i calligràfica. Es tracta d'unes quartilles que contenen americanes, valsos i algunes peces religioses, tots de la mateixa mà, algunes sota l'acrònim «P. A. D.», que atribuïm a Pedro Agustí Devant per la correspondència d'aquest nom amb les inicials anotades en el manuscrit *Las niñas del Ter*.⁸⁸

Bosch assenyala que hi hagué una «forta imbricació que s'anà establint entre la família de l'administrador i moltes de les masoveries», i ho exposem perquè, precisament, Salvador Agustí, fill de Torroella, l'any 1832 es casava amb Margarida Devant, filla i neta dels Devant abans citats, administradors dels Carles. Per tant, l'autor d'aquests manuscrits es pot associar al fill d'aquest matrimoni⁸⁹ i creiem que hi havia d'haver una relació intensa amb els Carles, ja que en un manuscrit apareix el nom ratllat de Dolors de Carles, i també per la presència d'aquestes composicions en el fons musical.

80. ADG. GiCar Ms Au 57, ADG. GiCar Ms Au 58, ADG. GiCar Ms Au 59 i ADG. GiCar Ms Au 61.

81. ADG. GiCar Ms Au 60.

82. Josep Maria GREGORI I CIFRÉ, «Notícia biogràfica i compositiva de Melcior de Ferrer i de Manresa (1821-1884)», *Quaderns de les Assemblees d'Estudis*, 7 (1991), p. 30.

83. ADG. GiCar Imp Au 64.

84. ADG. GiCar Imp Au 65.

85. ADG. GiCar Imp Au 66.

86. ADG. GiCar Imp Au 67.

87. Josep Maria GREGORI I CIFRÉ, «Notícia biogràfica i compositiva de Melcior de Ferrer i de Manresa (1821-1884)», *Quaderns de les Assemblees d'Estudis*, 7 (1991), p. 29-42.

88. ADG. GiCar Ms Au 38.

89. Mònica BOSCH PORTELL, *La formació d'una classe dirigent (1790-1850): Els Carles en la societat gironina*, tesi doctoral, Girona, Universitat de Girona, 2018, p. 417.

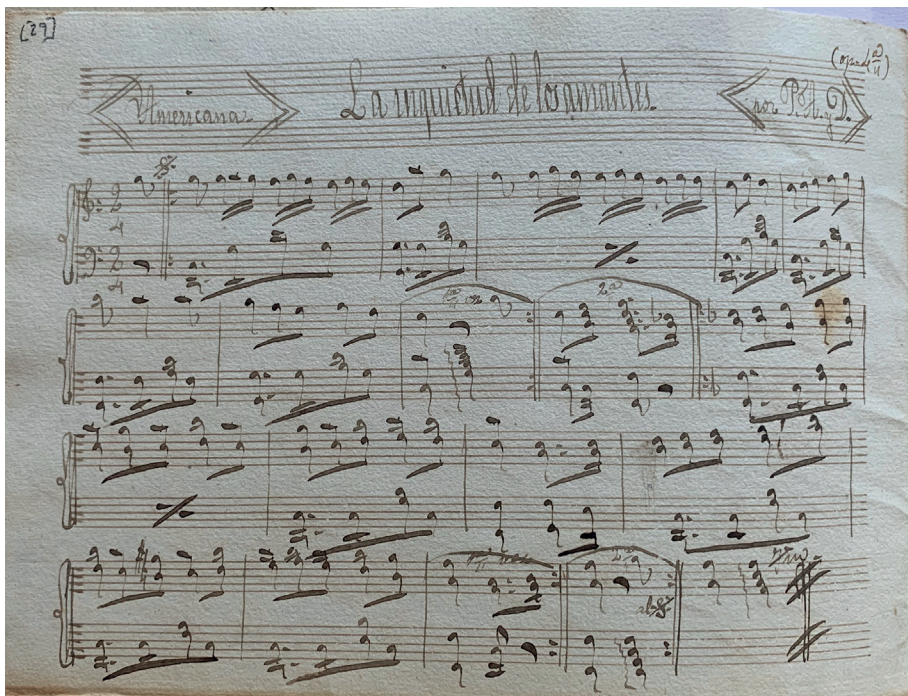

FIGURA 3. Americana *La inquietud de los amantes*, de P. A. D. A la catalogació se'n va atribuir l'autoria a Pedro Agustí Devant, possiblement descendent dels Devant que administraven les propietats dels Carles.

FONT: ADG. GiCar Ms Au 4.

DE LA CAPELLA A L'ÒPERA, LES RELACIONS ECLESIASTIQUES

La relació dels Carles amb l'estament eclesiàstic es va establir a partir de diverses perspectives, segons es desprèn del fons patrimonial. En l'inventari dels documents dipositats a l'Arxiu Diocesà de Girona hi ha una llarga llista de llibres de beneficis i causes pies, tots ells procedents de diversos indrets de les comarques gironines, donada l'amplitud geogràfica de les seves propietats.⁹⁰ Es desconeix si contenen informació musical més enllà dels possibles patronatges en beneficis d'organistes. Tan sols un parell de dades del buidatge de la comptabilitat permet resoldre que sufragaren la recomposició de l'orgue de l'església de Tor-

90. A l'inventari de la Casa Carles de l'ADG hi ha una relació dels llibres de beneficis i causes pies. A tall d'exemple: *Llevador del benefici de Sant Jaume de Verges*, *Llevador del benefici de l'Anunciació*, *Benifets de Sant Jaume*, *Sant Tomàs i Ferran*, *Beneficis de patronat de Carles*, *Llevador del benefici de la M. D. De les Serres*, *de Sant Andreu de Terri*, *Llibre de la causapia d'Agustí Canet i Benjam*.

roella el 1845 i el 1861.⁹¹ En la vessant pedagògica, el primer contacte es va produir de la mà de Tomàs Riu, tal com consta en la comptabilitat, que actuà com a mestre de música dels Carles cap als anys trenta del segle XIX, quan formava part de la capella de música de la catedral de Girona.

L'existència en el fons d'una ària per a una veu i piano de l'òpera còmica *La chaleur*, d'Adolphe Adam,⁹² propietat del prevere Francesc Creuhet, fou el detonant per a prendre nota de la possibilitat que un grup de músics catedralicis esti-guessin vinculats amb els Carles, més enllà de l'ensenyament privat que impartí Tomàs Riu. Cal afegir que el manuscrit *Introduzione dell'opera Lucia di Lammermoor ridotta per piano*,⁹³ escrit per Josep Barba, confirma aquesta relació musical amb Joaquim de Carles. Es tracta d'un fragment prou significatiu per al mestre Barba que el vincula amb la seva implicació en el Teatre de Girona, gràcies a la qual es pogué estrenar aquesta òpera de Donizetti.⁹⁴ El mestre de capella ha estat molt referenciat sobre aquest tema en altres treballs, ja que part de la seva popularitat a Girona vingué donada per ser l'autor dels arranjaments de l'orquestra del teatre, quan quedà al capdavant de l'agrupació musical,⁹⁵ fet que li valgué el trencament amb la capella gironina. També es produïren altres disputes entre el bisbe i el mestre Barba que foren notòries.

La capella de música de la catedral era el nexa d'unió d'aquests preveres, organistes i mestres de capella o amb altres càrrecs a la institució musical. Tomàs Riu assumí la tasca de contralt l'any 1814, i l'any 1818 ho feu Francesc Creuhet com a tenor. L'arribada de Josep Barba l'any 1825 al capdavant de la capella acabava amb l'interinatge de Riu en aquest càrrec. Per un altre costat, Creuhet s'havia incorporat al benefici de tenor l'any 1819, però també exercí d'organista interí en diversos episodis, en els quals coincidí amb el mestre Barba. Galdon desvetlla tota una sèrie de disputes, peticions i reclamacions, entre les quals Tomàs Riu (contralt) i Francesc Creuhet (tenor) l'any 1834 demanaven la reforma de la normativa de la capella per poder tenir un sobresou assistint a les funcions d'altres capelles.⁹⁶ Entre Barba

91. Mònica BOSCH PORTELL, *La formació d'una classe dirigent (1790-1850): Els Carles en la societat gironina*, tesi doctoral, Girona, Universitat de Girona, 2018, p. 424.

92. ADG. GiCar Ms Au 1.

93. ADG. GiCar Ms Au 9.

94. Antoni MIRÓ BACHS, *Cien músicos célebres españoles*, Barcelona, Ave, 1955, cit. Montiel GALDON ARRUE, *La música a la catedral de Girona durant la primera meitat del segle XIX*, tesi doctoral, Bellaterra, Universitat Autònoma de Barcelona, 2003, p. 186.

95. Vegeu Josep Maria GREGORI I CIFRE, «Notícia biogràfica i compositiva de Melcior de Ferrer i de Manresa (1821-1884)», *Quaderns de les Assemblees d'Estudis*, 7 (1991), p. 29-42; Joaquim RABASEDA MATAS, «Dilettants gironins: Òpera i romanticisme (1840-1860)», a M. C. PARDO i M. CUENCA (ed.), *La música culta a les comarques gironines: Dels trobadors a l'electroacústica*, Banyoles, Centre d'Estudis Comarcals de Banyoles, 2015, col·l. «Quaderns», 35, p. 75-97, i Anna COSTAL, Joan GAY i Joaquim RABASEDA, *La inauguració del Teatre Municipal de Girona l'any 1860: Òpera, espectacle, ciutat*, Girona, Ajuntament de Girona, 2010.

96. Montiel GALDON ARRUE, *La música a la catedral de Girona durant la primera meitat del segle XIX*, tesi doctoral, Bellaterra, Universitat Autònoma de Barcelona, 2003, p. 199.

i Creuhet el malestar es va produir quan el mestre volia prescindir d'ell i de l'organista Baltasar l'any 1838. Aquest fet va molestar de manera general altres membres de la capella, donat que els ingressos obtinguts per formar part de la capella no permetien viure amb dignitat i no s'aconseguia renovar els capítols que regien la capella de música creada l'any 1735. Amb la dissolució de la capella de música l'any 1842 tampoc no milloraren les condicions de subsistència a les quals s'enfrontaven els clergues i, en el cas de Barba, com és sabut, passà a dirigir l'orquestra del teatre fins que el capítol el va apartar de les seves funcions en diverses ocasions. El motiu era la reiterada assistència a aquests espectacles musicals en contra de la voluntat de la cúria, que dictaminava que aquesta presència al teatre no era apropiada per als clergues.

Altres reduccions per a piano de motius operístics són els abans esmentats de Bartolomé Bach, el mestre de música de Joaquim de Carles i Melcior de Ferrer durant la seva estada a Niça. En aquest cas no es tractava d'un membre de la capella de Girona, però sí que havia estat organista de la parròquia de Lladó. Les simfonies que consten al quadern⁹⁷ són de l'òpera *Costanza e Romilda*, de Meyerbeer; *Adele di Lusignano*, de Carafa, i *Anna Bolena*, de Donizetti, totes elles escrites a Niça l'any 1842.

EL CASINO GERUNDENSE I LA SOCIEDAD LÍRICO DRAMÁTICA

És indiscutible que l'ambient musical de la ciutat es concentrava en el teatre i s'espargia per tota la ciutat. Fou un equipament que es relacionà amb els Carles al llarg de totes les generacions. Existia un vincle molt gran, començant per la configuració del recinte, que abraçava la Casa Carles i l'antic Teatre del Pallol, passant per les llicències d'obertura d'una entrada des de la casa fins a la llotja del teatre, i acabant amb el patronatge per al manteniment de les contractacions de companyies d'òpera. L'hereu Carles va pagar 200 rals de billó a la Sociedad de Abonados del Teatro de la Reina en el primer pagament per al compromís de sosteniment d'una companyia de cant el dia 22 d'agost de 1862.⁹⁸ Ens centrem, però, en els documents que trobem en el fons musical i que relacionen els Carles amb altres entitats de caràcter lúdic i musical: el Casino Gerundense i la Sociedad Lírico Dramática.

Joaquim de Carles i de Mendoza freqüentava el casino, com tots els homes de la seva posició, ja que era un espai per a la gent de l'elit econòmica de la ciutat. A l'entitat disposaven d'un saló per a fer-hi balls i concerts, entre els quals, els socis podien prendre-hi part. Tal com Bosch explica, les aportacions econòmiques es materialitzaven en accions durant la seva inauguració, i aquest fou el cas de les deu accions que va subscriure l'any 1849, en un Casino Gerundense acabat

97. ADG. GiCar Ms Au 11.

98. ADG. FCC Lligall 29.

d'inaugurar. La col·laboració exercint càrrecs també va possibilitar que l'any 1855 fos el president de la comissió de música, i l'any 1861, de l'entitat.⁹⁹

Un testimoni molt oportú que vincula Joaquim de Carles amb el Casino en matèria musical és la presència en el fons d'una camisa de paper ceba en què a l'encaçalament hi consta «Música del Casino». Conté una llista de les obres i la quantitat de partícels que hi corresponen, tot i que no hi ha rastre de cap d'aquestes partícels en el fons i alguns dels títols que s'esmenten tampoc no formen part del repertori habitual dels Carles, com és el cas de *Don Pasquale* i *I Lombardi*:

Música del Casino

— *Acto 3º de la Opera Ernani*. Papeles = Parte de piano = Parte de Armonium = Dos pap^s Elvira = Carlos = Ernani = Silva = Ricardo = 5 tiples 1os = 5 tiples 2os = 4 tenores 1os = 6 tenores 2os = 4 Bajos = total 32 papeles

— *Coro de Dⁿ Pasquale*. Orquesta 15 papeles = 7 tiples 1os = 5 tiples 2os = 5 tenores 1os = 5 tenores 2os = 5 Bajos. (Nota hay á mas 5 tiples 1os y 5 tiples 2. equivocados los papeles) = total 52 Papeles

— *Coro de la Opera l'Elisir d'amore*. Orquesta 15 papeles. = Gianetta = Tiples 1os 4 = 4 tiples 2os = 4 tiples 3os = Total 28 papeles.

— *Preludio e Introducció de la Opera I Lombardi*. Orquesta 14 pa^{es} = Giselda = Viclinda = Arvino = Pagani = Pirro = Magistratto = 4 tiples 1os = 4 tiples 2os = 4 tiples 3os = 5 tenores 1os = 5 tenores 2os = 3 Bajos = total 45 papeles

— *Aria de tiple de la Opera Nabuco* = Parte de Piano = Abigaille = 4 tenores 1os = 4 tenores 2os = 4 Bajos 1os = 4 Bajos 2os = Total 18 papeles.

Joaquim de Carles fou soci de la Sociedad Lírico Dramática, tal com es desprèn del rebut del lliurament de vint rals per la mensualitat de maig de 1869.¹⁰⁰ D'aquesta entitat es conserva repertori en què a la coberta hi consta el nom de l'entitat: una cavatina per a cinc veus i orquestra de *Norma*,¹⁰¹ de Bellini; el duet i tercet d'*Ernani*,¹⁰² i la cavatina per a una veu i piano de *I due Foscari*,¹⁰³ de Verdi.

EL FONTS MUSICAL DE LA CASA CARLES AL SEGLE XXI

Amb el catàleg a les mans, és hora de mirar enrere i valorar totes aquelles esclatxes que han quedat obertes i que es podrien resseguir, cosa que donaria vida a noves investigacions. En començar la feina de catalogació d'aquest fons, res feia pensar que els documents que l'integren ens permetessin estirar el fil d'una manera tan plaent i estimulante per arribar a exposar tantes novetats de la

99. Mònica BOSCH PORTELL, *La formació d'una classe dirigent (1790-1850): Els Carles en la societat gironina*, tesi doctoral, Girona, Universitat de Girona, 2018, p. 94.

100. ADG. FCC Lligall 29.

101. ADG. GiCar Ms Au 26.

102. ADG. GiCar Ms Au 110.

103. ADG. GiCar Ms Au 111.

vida dels Carles i el seu entorn. És per això que, un cop esbossat tot aquest material, l'estudi que heu llegit ha de permetre fer de trampolí per a futures recerques, tot descabdellant noves propostes al voltant del que ja hem exposat i que tan sols ha tingut la pretensió d'impulsar el desig d'aconseguir nous objectius musicològics i un retorn de tot aquest material musical a la societat. Al cap i a la fi, els documents dipositats en un arxiu són una garantia de conservació que cal agrair, en tant que la seva vàlua dependrà de l'estima i interès que cada investigador li vulgui atorgar.

BIBLIOGRAFIA

- ANGLADA I MAS, Anna Maria; BADAL PÉREZ-ALARCÓN, Carles; FERNÁNDEZ LLOPIS, Nil; GREGORI I CIFRÉ, Josep Maria. *Inventaris dels fons musicals de Catalunya*. Vol. 11: *Fons de Sant Feliu de Girona, Santuari de Santa Maria dels Arcs, Casa Carles, Santa Maria de la Bisbal i Narcís Figueras de l'Arxiu Diocesà de Girona*. Bellaterra: Servei de Publicacions de la Universitat Autònoma de Barcelona, 2020.
- BARBARÀ, J.; BREATNACH, O. «Els O'Doyle de Wexford. Uns irlandesos molt gironins». *Revista de Girona*, 305 (2017), p. 23-29.
- BONASTRE BERTRAN, Francesc. «Els models simfònics». *Recerca Musicològica*, XIV-XV (2004-2005), p. 57-76.
- BOSCH PORTELL, Mònica. *La formació d'una classe dirigent (1790-1850): Els Carles en la societat gironina*. Tesi doctoral. Girona: Universitat de Girona, 2018.
- COSTAL, A.; GAY, J.; RABASEDA, J. *La inauguració del Teatre Municipal de Girona l'any 1860: Òpera, espectacle, ciutat*. Girona: Ajuntament de Girona, 2010.
- GALDON ARRUÉ, Montiel. *La música a la catedral de Girona durant la primera meitat del segle XIX*. Tesi doctoral. Bellaterra: Universitat Autònoma de Barcelona, 2003.
- GREGORI I CIFRÉ, Josep Maria. «El baró Melcior de Ferrer i de Manresa (1821-1884), un compositor catalán del Romanticismo». *Revista de Musicología*, 14, 1-2 (1991), p. 435-438. — «Notícia biogràfica i compositiva de Melcior de Ferrer i de Manresa (1821-1884)». *Quaderns de les Assemblees d'Estudis*, 7 (1991), p. 29-42.
- MARÍN COS, Estel. *L'ensenyament del piano a Barcelona: 1850-1901*. Tesi doctoral. Bellaterra: Universitat Autònoma de Barcelona, 2017. També disponible en línia a: <<http://hdl.handle.net/10803/458701>>.
- MARQUÈS PLANAGUMÀ, Josep Maria. *Arxiu Diocesà de Girona: Guia-inventari*. Girona: Diputació de Girona, 1998.
- MARQUÈS SUREDA, Salomó. «El Col·legi d'Humanitats de Figueres (1839-45)». *Annals de l'Institut d'Estudis Gironins*, 28 (1985), p. 381-410.
- MONÉS I PUJOL-BUSQUETS, Jordi. «L'evolució del pensament escolar al Principat (1808-1845)». *Temps d'Educació*, 33 (2007), p. 107-143.
- RABASEDA MATAS, Joaquim. «“Giuditta”, de Melchor de Ferrer: una òpera escrita per un compositor català i estrenada a Girona el 1855». A: FIGUERAS, Narcís; VILA, Pep (cur.). *Miscel·lània en honor de Josep Maria Marquès*. Girona: Diputació de Girona; Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2010, p. 647-654.

- RABASEDA MATAS, Joaquim. «Diletants gironins: Òpera i romanticisme (1840-1860)». A: PARDO, M. C.; CUENCA, M. (ed.). *La música culta a les comarques gironines: Dels trobadors a l'electroacústica*. Banyoles: Centre d'Estudis Comarcals de Banyoles, 2015. (Quaderns; 35), p. 75-97.
- SALARICH I TORRENTS, Miquel S. «El mestre Bernat Calvó Puig i Capdevila. Vic 1818 - Barcelona 1880». *Ausa*, vol. XIII, núm. 120 (1988), p. 75-79.
- TORRES CORTÉS, Norberto. «La guitarra clásico-romántica y la guitarra “pre-flamenca” en la primera mitad del siglo XIX: fuentes musicales». *Revista de Investigación sobre Flamenco «La Madrugá»* [Múrcia: Servicio de Publicaciones de la Universidad de Murcia], 9 (2013). També disponible en línia a: <<https://revistas.um.es/flamenco/article/view/190131>>.